HIERONYMI DONATI EPISTOLA AD OLIUERIUM CARDINALEM NEAPOLITANUM, ...

Girolamo Donati

OPTIMO, ET REVERENDIS/
SIMO OLIVERIO CARDI/
NALI NEAPOLITANO
HIERONYMVS
DONATVS. S.

TRibuis mihi humaniſſimis tuis literis, prima
præfatione Præſul Reuerendiſſime, quan/
tũ nec agnoſco, nec poſtulo. Diuinũ enim
& humanum ius non eſt meum profiteri, ſed diſcere.
Quicquid ad me ſcripſiſti boni conſulo, & tibi etiam
gratias ago, dignas abſte exiſtimatas eſſe nugas no/
ſtras, ſuper quibus tam exacte cogitares, & ſcriberes,
& niſi prohiberem, penes te quoq; habere conſtitue/
res. Tantum autem abeſt, ut ego id aut prohibeam,
aut permittam, ut potius ĩ ea re, ius omne tuo arbitrio
ſit relictum. Ea enim lege tibi legendus libellus miſ/
ſus eſt, ut pro tuo iure non ſolum emendaretur, &
emungeretur, ſed totus etiã, ſi tibi uiſum eſſet, incum/
beret in ſpongiam. Duobus abſte obeliſcis libellus
confoditur, altero, quod ſuper Petro fundatam Eccle
ſiam dixerim, cum Chriſtus Eccleſiæ ſit fundamen/
tum, non Petrus, aſſerente Paulo, Petra autem erat
Chriſtus, altero quod in defendenda aduerſum Græ/

ĉos Latina eccleſia,nimis multa a Græcis obiecta cō-
geſſerim, quæ potuiſſent conſultius ſubticeri, & ut in-
quis,magis ſobrie ſcribi.Reſpondebo breuibus,ea le-
ge,ut quicquid dixero, ſemper ſub tua cenſura ſit,&
confodi poſſit iterū,nouis,ſi tibi uidebitur,obeliſcis.
Poſterius ergo obiectū priore loco diluam,hoc enim
ut ego exiſtimo, ipſa rei ſeries magis expoſcit.Primū
ſcire Amplitudinē tuam uelim,aliud mihi in Græcia
cum Græcis fuiſſe certamen, aduerſum quorum opi-
nionē libros quattuor de Spiritus ſancti proceſſione
compoſui,omnia Græcorum ſpicula intenta contra
Latinos adduxi,ut illa non ſolum repellerē,ſed obtun-
derem,& infringerem,Poſtremo Latinorum ſimul &
Græcorū patrum dicta conciliare conatus ſum, quos
collidere inter ſe, plerique noui Græci ſcriptores non
dubitauerūt.docui illos re uera non diſſidere, nec ue-
rebor dicere me hac in parte,Deo iuuante,aliquantu-
lum profeciſſe. Sed quia eius opinionis diſſidiū maxi
me auget ſubruſtica, & pertinax quædā improbitas,
qua ſedē Romanā infenſe Oriētales Chriſtiani proſe
quuntur,conatus ſum eodē apparatu,non ut Græcus,
non ut Latinus, non ut Romanus,aut Venetus, ſed ut
Chriſtianus homo pertinacē opinionē eius ſchiſmatis
primū ſenſim emollire,deinde quæ fundamenta ſuæ
pertinaciæ afferunt, ſæpe inter dicendum allata colli
dere, et quia his potiſſime innitūtur, & ſingulis inter-
uallis pronuntiant, ſæpe identidem allata refellere.
ſic repelluntur ictus hoſtiū in omni certamine,quum
cōminus arma armis pugnant. Res erat cum aduerſa-

riis; quibus cum diſſimulare nihil proderat, quæ ſi ſubticuiſſem, aut iuolutis inſinuationibus ꝓtuliſſem, aucta eſſet apud aduerſarios omnis anſa calumniæ. Sic retunditur ante iſtum aduerſarius, quum eius argumenta in medium allata, & explicata, oſtenduntur eſſe figmenta, & nihil etiam conceſſa, aut condonata ualere, nihil efficere. Quum de ea re apud Græcos eo tempore diſſererem, id tantum quærebam, non ut quempiam adulatione placarem, non ut mihi prodeſſem (id quod neq; hoc tempore quæro) ſed ut rei Chriſtianæ ſatisfacerē. Athanaſius in redarguendo Arrio, totum Arrii Symbolum profert, deinde per partes citat, explicatq; omnes in Filiū & Spiritū Sanctum blaſphemias, quas ſimul enumerat, ſimul refellit. neq; illum factum ex tempore, hunc & Creaturam & ſeruum ex aduerſarii calumnia uetetur dicere, & ſimul euangelicis rationibus aduerſariorū ora concludere. Idem Cyrillus agit contra Neſtoriū, cum in ἐκκυκλίῳ illa epiſtola ab omnibus ſynodis decantata, tū etiam ſuis locis in uolumine theſaurorum, ſeruitium & miniſterium filii, in diſtribuendis donis ſpiritalibus, ex perſona hæreticorum nominatur; id quod in filio ſuprema poteſtas eſt, non ſeruitium aut miniſterium. Longum profecto quiddam eſſet, his exemplis tempus terere, quæ ſcatent undiq;. Alia ratio diſſerendi eſt, quum quid narratur, exponiturue, alia quum aduerſarius ſenſim in retia pellitur, aut facto impetu impugnatur. Quo fit ut Ariſtoteles contra Heraclytum tertio primæ philoſophiæ uolumine

redargutione,non demonſtratione utatur, & ex con/ ceſſis ab aduerſario,ipſum irretire ſuis retibus cone/ tur. Nam & ex male cognitis, quæ parum entis ideſt ueritatis habere noſcuntur, ad ea quæ ſecundum na/ turam cognita ſunt,& omnino ueriſſima peruenimus, teſte eodem Ariſtotele eiuſdem libri ſeptimo uolu/ mine. Fateor nec meis auxiliis,nec me defenſore indi gere Romanam Eccleſiam,quia opus eſſet maiore co natu ad eam hoc tempore defendendam,quæ utinam tot haberet defenſores & uindices,quot habet impu/ gnatores,& deſtructores. Illud ſcio,me in Græcia non maiore ſtudio rem Venetam,q̃ Catholicã curauiſſe, & apud plurimos profeciſſe, idq; feciſſe non gratia lucri,aut gloriæ,ſed zelo Chriſtiani nominis. contuli in gazophylaciũ Chriſti dragmam quam habui,quæ ſi non omnino puri & probati argenti eſt, igne probe tur, conſletur iterum, & pura & probata ſub Chriſti noſtri Saluatoris imagine recudatur. Quod ad alte/ ram,eamq; priorem partem attinet,ſic reſpondebo. Cardo diſputationis ad probandũ,ut in Ro. Eccleſia primatus ſit Eccleſiaſticæ dignitatis, quodq; Petrus ſit petra & fundamentum Eccleſiæ, aut quod petra fides ſit Eccleſiæ Chriſtianæ ſuper Petro fundata, nihil alienum ab Euangelio, nihil diuerſum a ſancto/ rum Patrum traditione continet, modo recte intelli/ gatur. At inquis,audio Saluatorem de ſe loquẽtem & dicentem, Lapidem quem reprobauerunt ædificãtes, hic factus eſt in caput anguli, qui ceciderit ſuper la/ pidem iſtum,cõfringetur,ſuper quem uero ceciderit,

conteret eum. Paulus etiam Apoſtolus inquit,Bibe-
bant de ſpiritali conſequente eos petra. Petra autem erat Chriſtus,quomodo Petrus,petra Eccleſiæ eſt, ſi Chriſtus ipſe petra eſt?nunquid Petrus fundamentum Eccleſiæ eſt, & nō Chriſtus?Ego uero Præſul Reuerē-
diſſime ex Orthodoxæ fidei diſciplina Chriſtū dici Petram animaduerto, & Symonē Barionam etiā dici petram uideo. Nam Petrus & Petra idem ſignificāt, πέτρος enim Græce maſculino genere,petram & ſaxū ſignificat,quemadmodum apud Latinos lapis in ma-
ſculino, & ſaxū in neutro genere. Cæpha uero apud Hæbreos idem exprimit,quod ſimul apud Græcos & Latinos petra. Quare nihil refert utrum petræ am Petri nomine Symon nuncupetur. Chriſtum ſemel aut paulo amplius petram dici audio. Petrus uero Symonis nomine amiſſo, perpetua appellatione di-
ctus eſt Petrus ſiue Petra, quod idem eſt. & Chriſtus dixit, tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, Petrum oſtendens, non ſe ipſum, ſic enim exponit beatus Hieronymus omnium ſacræ ſcripturæ interpretum fidiſſimus,atq; ueriſſimus,qui inter Eccleſiaſticos ſcriptores ſolus ſimul, & Hæ-
bream, & Græcam,& Latinam linguam exactiſſime attigit, loquitur enim hunc locum exponens in hæc uerba.ſecundum autem metaphoram Petræ recte di-
citur Petro; ædificabo Eccleſiā meā ſuper te,& hoc eſt quod ſequitur, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam.Idem ex Auguſtino ſuper hac parti cula ſenſus eſt,nec diſſidet a Hieronymo.Quod enim

ex libro Retractationũ affers, non retractationem, aut palinodiam reſpicit, ſed interpretationem, cuius generis in eo libro multa ſunt. Dixi, inquit, in quodam loco de Apoſtolo Petro, quod in illo tanq̃ in Petra ædificata eſt eccleſia, ſed ſcio me poſtea ſic expoſuiſſe. Non dicit retractaſſe, ſed expoſuiſſe, ut ſuper cõfeſſione Petri, Chriſtiana Eccleſia intelligeretur ædificata, quaſi ſuper eum, quem confeſſus eſt Petrus, dicẽs, Tu es Chriſtus filius dei uiui. Duos ergo ſenſus innuit, ut Eccleſia ædificata intelligatur, ſuper Petrum confitentem Chriſtum, aut ſuper Chriſtum confeſſum a Petro, qui primus confeſſus eſt Chriſtum filium Dei, non adoptione, ſed natura filium. quæ confeſſio primum Chriſtianæ fidei fundamentum eſt. Nõ eſt ergo contrarius Auguſtinus Hieronymo, ſed ſuper eadem re duplicem explicat ſenſum, quod in idem tendit. Non omnem Reuerendiſſime Pater in tua epiſtola Auguſtini particulam recitaſti, non enim retractat, quod alibi ipſe dixerat, ſed aliam interpretationem, ut diximus, afferens, quem ſenſum magis ſequi uelit, reliquit lectoris arbitrio. ſubdit enim confeſtim dicens, harum duarũ ſentẽtiarum, quæ ſit probabilior, eligat lector. Ego utranq; probo, quia utranq; in ſuo ſenſu concipio, alioquin mihi magis placet, appellare Chriſtum fundatorem Chriſtianæ Eccleſiæ, quam fundamentum. Chriſtus ergo ſuæ fundator, & ſponſus Eccleſiæ, in illa fide & confeſſione Petri œcumenici paſtoris fundauit eccleſiam, quæ proculdubio confeſſio ſecundum rei naturam conſyderata, ipſamet

Chriſti fides eſt,& ipſe idẽ Symon myſtice Petrus di
ctus, aut Petra,& eſt etiã ipſe Chriſtus,ad ædificatio
nem fidelium confeſſus a Petro. Quod autem primo
loco adduxerim,per Petram nihil aliud intelligi de/
bere,ꝗ̃ traditam Apoſtolis a Chriſto fidem, non ex
mea penu prolatum eſt.id omnes catholici doctores
affirmãt,præſertim Chryſoſtomus,aureũ illud ſydus
Eccleſiæ,qui hunc locũ exponit hiis uerbis,ſuper hac
inquit petra, τουτέςιν ἐν ταύτῃ τῇ πίςει, καὶ ὁμολογίᾳ
οἰκοδομήσω τὴν ἐκκλησίαν μου idest in hac fide & con
feſſione ædificabo Eccleſiã meam.neq; enim ex uno
lapide ſolo Eccleſia conſtituta eſt, ſed ut ait Paulus,
ex multis lapidibus uiuis,qui ſunt ipſi fideles Chriſtũ
confeſſione ſequentes, in ipſumq; credentes. unde &
Origenes ait,Petra eſt,omnis qui imitator ẽ Chriſti.
Varia Reuerẽdiſſime Pater eſt(id quod te hominem
doctiſſimum non fugit)ſenſuum ſacræ ſcripturæ in/
terpretatio, neq; ubiq; quæritur uniuoca ratio gene/
ris,ſed ordo analogiæ,quia omnia diuerſis rationibus
conſyderata poſtremo referũtur ad Chriſtum Deum,
quod Dionyſius Areopagita,dignus Paulo præcepto
re diſcipulus, ad Titum ſcribens egregie explicat in
eius Epiſtola. At inquies ego Chriſtũ audio ſe ipſum
Petram appellantem,& Apoſtolum dicentem,Petra
autem erat Chriſtus,ſed nõ ne audis etiam Chriſtum,
Leonem dici uictorem de tribu Iuda? uictorem inq̃
mortis per reſurrectionem, & triumphatorem inferni
per redemptionẽ noſtram,Marcus tamen ipſe euãge
liſta Leo dicitur,& figuratur.ille,quia ſurrexit ut Leo,

hic quia in reſurrectione explicanda Leonis audaciā in fide & traditione miſcuit. Audi quæſo, quomodo Chriſtus Petra, quomodo Petrus petra, quomodo qui libet fidelium Petra eſt. Chriſtus petra eſt non in con feſſione fidei, ſed i eius ædificatione, nō enim neceſ ſe fuit Chriſto, ut ſe ipſum filium Dei profiteretur, ſed ut id reuelaret, & diceret. Petra ergo eſt ædificātis fidei, non ædificatæ, & ideo in capite anguli colloca ta eſt, non in fundamento, ut faceret utraꝗ unum, & hominem uniret Deo. Petrus uero non in capite an/ guli extollitur, ſed in fundo ædificii collocatur. ſpiri/ talis uero illa Petra de qua dicit Apoſtolus, Petra au/ tem erat Chriſtus, Petra illa eſt, ex qua fluxerūt aquæ, per quas ubiꝗ in ſacra ſcriptura Spiritus ſanctus oſtē/ ditur, in cuius typo Chriſtus, ut Dei filius, & conſors paternæ facultatis, Spiritum Sanctum mittere, & *eius* dona diſtribuere dignoſcitur. Quo pacto etiā Petrus & cæteri diſcipuli Petræ dici potuerūt in manus im poſitione, & datione Spiritus Sancti, ſed non tanquā largitores facultatis propriæ, ſed ut miniſtri diuinæ poteſtatis. Quilibet uero fidelium Petra dicitur, in Petri confeſſione, quam Chriſtus, ut diximus, cæteris diſcipulis tacentibus, fieri a Petro uoluit in fundamen tum noſtræ ædificationis. Illa enim cōfeſſio ſola eſt, quæ facit hominem Chriſtianū, qui confitetur Deū Patrem omnipotentem, factorē cœli & terræ. qui pri mus articulus fidei eſt, quem qui confitetur nondum Chriſtianus eſt, hoc enim fatetur Iudæus, hoc fatetur Alcoranus, Sed quum fateris Chriſtum filium Dei

unicum dominum noſtrum,tunc Chriſtianus es.Fun/
damentum ergo fidei eſt iſta confeſſio , quæ ſic Deo
ordinãte,per myſteriũ mutua nominis appellatione,
primum eluxit in Petro . Cæteri enim qui ante eum
filium Dei Chriſtum dixerant , non naturæ, ſed ado/
ptionis filium crediderãt,ut refert hoc loco Chryſo/
ſtomus. Hanc ergo confeſſionem fieri a Petro Chri/
ſtus uoluit,in qua Symonem Petrã appellauit,ut niſi
fallor ſimul oſtenderet , eam confeſſionem & fidem
eſſe fundamentum Chriſtianæ Eccleſiæ,& Petrum in
eius confeſſionis expreſſione fienda electũ a Chriſto,
p̄rogatiuã Apoſtolici culminis præſeferre. Sic ergo
Eccleſia a Chriſto ſuper Petro fundata eſt,quia ſuper
confeſſione ſui nominis, quæ primũ in Petro a Deo
reuelata eſt, fundamentũ accepit.Quum autem dici/
tur Chriſtus Eccleſiæ ſuæ fundamentũ,uera fortaſſis,
ſed impropria loquutio eſt.mihi enim,ut dixi, magis
placet, Chriſtum non fundamentum dicere, ſed fun/
datorem.Illam ergo expoſitionem Auguſtini in libro
de uerbis domini, acutam ſane & ex ingenio tanti uiri
prolatam,ita intelligo,ut a dictis Hieronymi,Chryſo
ſtomi, & Hyllarii nullo pacto diſcrepet.nam ſi aliter
intelligeret,hoc eſſet Sanctorum dicta collidere, & ſu
per humanas opiniones,non ſuper diuinam,Dei fidẽ
ædificari.Sed inquiet quiſpiã, quo modo non diſſen
tiunt? quum Hieronymus ſuper Petrum dicat funda/
tam Eccleſiam, Auguſtinus non ſuper Petrum , ſed
Petrum ſuper Chriſtum ? quãuis , ut diximus duplici
expoſitione propoſita in retractationũ libro Augu/

ſtinus lectori eligendi relinquat arbitrium, ſic tamen ut arbitror, ſentiendum, atq; dicendum eſt. Hierony/mus & reliqui Eccleſiam intelligunt fundatam ſuper Petro, hoc eſt ſuper confeſſione Petri, quaſi ſuper eo, quatenus confeſſionem Chriſti nomine totius Eccle/ſiæ Petrus præferebat. Auguſtinus uero ſuper Chriſto fundamentum ſtatuit, quia confeſſio Chriſti facta a Petro, & per eum ex Euangelio oſtenſa fidelibus, uerũ Eccleſiæ fundamentum eſt. ueritas enim fidei funda/mentum eſt, Chriſtus autem ueritas eſt, ſed alio modo conſyderatus eſt ueritas, alio modo conſyderatus te/ſtimonium (ut de ſe ipſo dicit) perhibet ueritati. Sic alio modo fundator eſt, alio modo fundamentum. fundator ſane in myſterio humanitatis aſſumptæ, fun damentum uero in myſterio confeſſionis, Petro *pri/*mitus reuelatæ. fundamentum uero cauſam potius in materiæ genere ſignificare ſolet, quã ĩ genere agẽtis, & formæ aut finis, propter quod Materia prima fun/damentum naturæ nũcupari ſolet, quæ dicitur etiam principium, ſicut Deus, ſed tamen longe aliter mate/ria principium, aliter Deus principium, ſic longe ali/ter Chriſtus fundamentum, & aliter Petrus. ſic enim fundamentum naturæ dici poſſet deus, quemadmo/dũ prima materiã, quia ipſa prima materia, quæ pro prie fundamentum naturæ eſt, in ipſius autoris uir/tute fundata eſt. Nam quum fundamentum dicitur, duplex in eo ratio conſyderatur, altera quæ formam reſpicit, altera quæ materiam. Forma enim ut omni/bus notum eſt, dat eſſe, materia recipit eſſe, quatenus

ergo in ratione fundamentum, firmitudo & conſerua tio conſyderatur, formæ rationem habet, rei dat eſſe. quatenus uero recipit omnia ſuper ſe fundata, eate/ nus rationem habet materiæ. Itaq; ut diximus, Petra Chriſtus dicitur poſita in caput anguli, non in fundo ædificii. Petrus uero licet, & Petra dicatur, non poni tur in caput anguli, quaſi faciens utraq; unū, ſed ſub/ ſternitur ædificio per Chriſti confeſſionem, ab eo no mine totius Eccleſiæ ſoléniter, & myſtice factam, non enim eum reſpōſionem pro ſe ſolo facit, ſed pro uniuerſa Eccleſia, & ideo ſuper Petrum, ideſt ſuper Petri cōfeſſionē dicitur eſſe fundata. Ait enim Augu ſtinus in eodē libro de uerbis domini, & in eadē parti cula, quam attuliſti, reſpondit unus pro multis, unitas in multis eſt. pari pacto in Ciuilibus actionibus ſuper teſtibus dicitur fundata ſententia, quia ſuper confeſſa ab eis ueritate fundatur, & ideo dixi in libello noſtro, *Petrū* Petram ædificatæ fidei, ut eum a Chriſto ædi/ ficatore diſtinguerem, in quo fides ædificans eſt, non autem ædificata, & fundans potius, quā fundata. Non ergo adimamus Petro Apoſtolo honorem, quem ei Chriſtus contulit, non inuitentur Græci ad id negan/ dum, quod ex Euāgelio uerum eſſe fatentur, & quod ſolum in defenſione Romanæ adducitur ſedis, negare non audent. Preterea non dixi Petrum Romæ crucifi xum, ut ſua cruce fundaret Eccleſiam. Nam Eccleſia paſſione Chriſti redempta eſt, Paſſione autem Petri, & reliquorum Martyrum glorificata, & ideo non di/ citur Chriſtus martyr, quia nemo pro ſe ipſo teſtis eſt,

ſed Caput & uexillum Martyrum. Ait enim Hieronymus, propterea autem in loco Caluariæ crucifixus eſt Ieſus, ut ubi prius erat area damnatorum, ibi erigerentur uexilla Martyrii. Nos uero cur nō audebimus dicere, propterea Romæ crucifixum eſſe Petrum, ut ubi Princeps Apoſtolorum paſſus eſſet, ibi erigeretur uexillum Apoſtolicæ dignitatis? Hæc habui Reuerendiſſime & Doctiſſime Pater, quæ tibi pro utraq; obiectione reſcriberem, homo alioqui, ut dicitur, ſæcularis & laicus, ſed natus in Ciuitate (pace aliarum dixerim) ſumme catholica, & nutritus in fide Chriſti, paratus in ea ab omnibus orthodoxis doceri, & diſcere, ſed a te Viro ampliſſimæ dignitatis, & exactæ doctrinæ corrigi, & emendari, & ubi tibi uidebitur repræhendi. Valeant illi, qui adulantium blandicias *pluris* faciunt, quā monita & iurgia amicorum. quum enim Spiritus Sanctus ſit charitas, qui dicitur Spiritus ueritatis, inter uiros Chriſti profeſſores, ueritas ne pariat odium, ſed Charitatem. Vale.